

Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2030

**Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
a Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky**

Január 2019

Východiská Koncepce ochrany prírody a krajiny do roku 2030

Aktualizovaná koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2030 reaguje na vývoj od obdobia spracovania predchádzajúcej koncepcie a na viaceré výzvy, ktorými sa predchádzajúca koncepcia nezaoberala, ako sú napr. zmena klímy, hodnotenie ekosystémových služieb a platby za ekosystémové služby, zabezpečenie konektivity krajiny a zelenej a modrej infraštruktúry, starostlivosť o charakteristické črty a hodnoty krajiny, participácia vlastníkov, užívateľov a správcov pozemkov na zabezpečovaní starostlivosti o prírodu a krajinu a i. **Koncepcia sa zameriava na národné potreby, zároveň však zohľadňuje medzinárodné a celoeurópske priority¹, podporuje najnovšie celosvetové snahy a prístupy v oblasti ochrany prírody², inovatívne postupy a možnosti financovania. Tým prispieva aj k medzinárodným snahám** o zlepšenie stavu prírodných oblastí a ohrozených druhov a biotopov, ako aj k implementácii Agendy 2030 (cieľov udržateľného rozvoja) a medzinárodných záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru o biologickej diverzite.

Zmena klímy negatívne ovplyvňuje prírodné systémy a je jednou z najväčších príčin straty biodiverzity. Ak navyše účinne nechránime biodiverzitu a ekosystémy, zmena klímy sa ešte urýchli. Posilnenie snáh na ochranu prírody a krajiny a zníženie environmentálnych tlakov na biodiverzitu a ekosystémy tak pomáha bojovať proti zmene klímy a jej negatívnym dôsledkom. Odolné ekosystémy majú väčší potenciál zmierňovať zmenu klímy zachytávaním a zadržiavaním uhlíka a tým obmedzovať globálne otepľovanie. Ľahšie odolávajú extrémnym prejavom počasia a poskytujú celý rad výhod, tzv. ekosystémových služieb, od ktorých sú ľudia závislí. V kontexte adaptácie na zmenu klímy majú dôležitú úlohu medzinárodné a národné siete chránených území a tiež ich vzájomné prepojenie. Chránené územia sú miesta s rozsiahlym výskytom prírodných štruktúr, ktoré poskytujú priestor pre posun areálov druhov a ich biotopov. Ochrana prírody, biodiverzity a krajiny spolu s obnovou ekosystémov tak predstavujú nákladovo efektívne nástroje v boji s negatívnymi dôsledkami zmeny klímy.

Pre niektoré oblasti uvádzané v koncepcii sú už schválené osobitné programy a akčné plány na viacerých úrovniach. Na úrovni vlády SR sú nimi Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020 a Akčný plán pre implementáciu opatrení vyplývajúcich z Aktualizovanej národnej stratégie ochrany biodiverzity do roku 2020, Program starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2015 – 2021 a Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy - aktualizácia. V rámci rezortu životného prostredia je to predovšetkým Prioritný akčný rámec financovania Natura 2000 v Slovenskej republike pre EÚ programové obdobie 2014 – 2020 (tzv. PAF). Súčasne sú v platnosti viaceré strategické dokumenty mimo rezortu životného prostredia priamo alebo nepriamo súvisiace s ochranou prírody a krajiny. Je nutné podporiť ich synergické pôsobenie a napĺňanie. K tomu v posledných rokoch v rámci rezortu životného prostredia pribudlo niekoľko nových strategických dokumentov, z ktorých stanovuje víziu a ciele pre účinnú ochranu prírody a krajiny najmä Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (ďalej len „Envirostratégia“)³, ktorej ciele majú byť rozpracované v tejto koncepcii. Úspech realizácie opatrení na zlepšenie ochrany prírody a krajiny však bude možný len **pri dialógu všetkých rezortov a zainteresovaných skupín,**

¹ Naše životné poistenie, náš prírodný kapitál: stratégia EÚ na ochranu biodiverzity do roku 2020

² Napr. Strategický plán ochrany biodiverzity 2011 – 2020 (CBD); The Promise of Sydney: Innovative approaches for change (IUCN World Parks Congress, Sydney 2014, www.worldparkscongress.org/); Australia's strategy for nature (Draft) 2018-2030, Commonwealth of Australia 2017 a i.

³ <http://www.minzp.sk/iep/strategicke-materialy/envirostrategia-2030/>

vrátane samospráv a ich združení, vlastníkov, užívateľov a správcov pozemkov a akademickej obce pri dosiahnutí celospoločenskej dohody o význame a potrebe ochrany prírody a krajiny a jej presadzovaní ako priority v najbližších desaťročiach, vrátane presadzovania zmeny postojov a uplatňovania etických princípov na všetkých úrovniach.

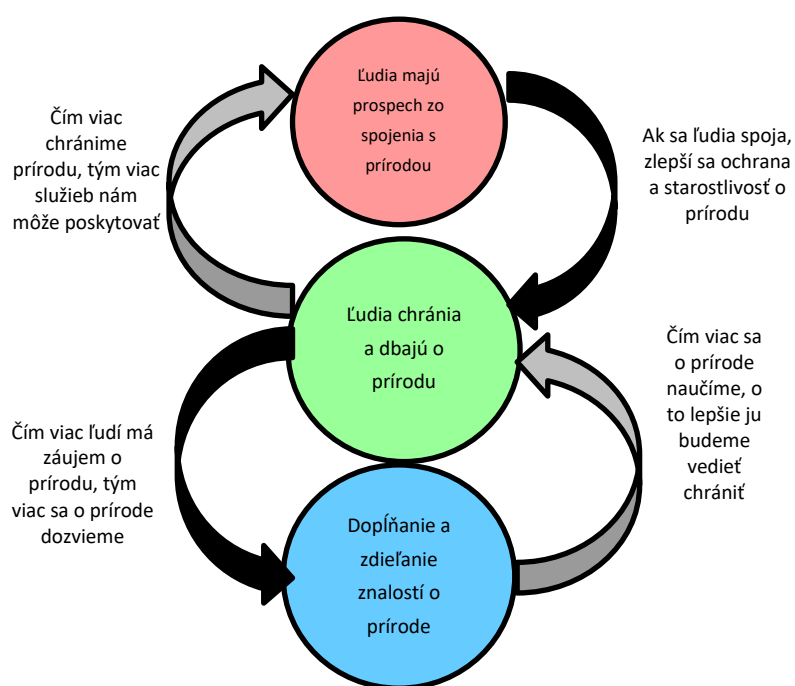
Základy koncepcie boli navrhnuté v spolupráci s dotknutými rezortmi, štátnymi i neštátnymi subjektmi, akademickým sektorom a mimovládnymi organizáciami. Diskusie a konzultácie boli vedené na rôznych úrovniach, čo viedlo k formulovaniu spoločných téz koncepcie ochrany prírody a krajiny, vrátane vízie na ďalšie desaťročie ešte v roku 2015. Tieto zásady boli následne premietnuté do strategických cieľov a opatrení koncepcie. **Základným predpokladom úspechu koncepcie je uplatnenie princípu, že ochrana, manažment a plánovanie ochrany prírody, biodiverzity a krajiny sú spojené s právami a povinnosťami pre každého.** Zodpovednosťou verejnej správy je zaviesť nástroje zamerané na ochranu a zabezpečenie starostlivosti o prírodu a krajinu s informovaním verejnosti o zámeroch a cieľoch ochrany prírody a krajiny a so zapojením vlastníkov, užívateľov a správcov pozemkov do rozhodovania o ich realizácii. Osobitnú pozornosť je potrebné venovať zvyšovaniu povedomia o hodnotách prírody a krajiny a dialógu so širokou verejnosťou a právnickými a fyzickými osobami, ktoré môžu byť budúcim rozhodovaním verejnej správy ovplyvnené.

V súvislosti s tým, ako sa mení obsah a objem verejných finančných zdrojov, je nevyhnutné meniť aj formy a metódy nakladania s týmito financiami. **Jasná vízia ochrany prírody a krajiny a cieľovo orientovaný manažment výdavkov pri integrovanom spôsobe financovania** je cieľom, ktorý je možné dosiahnuť. Je potrebné definovať prioritné oblasti ochrany prírody a krajiny, v ktorých je finančná podpora nedostatočná a do ktorých je efektívne investovať finančné prostriedky a následne vyhodnocovať ich úspešnosť.

Spoločná starostlivosť a zodpovednosť za prírodu a krajinu

Z vlastného znenia vízie tejto koncepcie a na základe významu prírody, prírodnej a kultúrnej krajiny a jej dedičstva je zrejmé, že záujem ochrany prírody a krajiny je celospoločenským, nadrezortným záujmom, založeným na vzájomnej spolupráci a na občianskom porozumení.

Koncepcia popisuje víziu a ciele starostlivosti o prírodu v prírodných, poloprírodných i urbánnych oblastiach a stanovuje rámec pre činnosti štátnych orgánov a inštitúcií, samospráv, súkromných vlastníkov pozemkov v chránených územiach a mimovládnych aktérov pri ochrane a manažmente prírody a krajiny.

Obr. 1. Ako sú navzájom prepojené zámery stratégie (upravené podľa Australia's strategy for nature (Draft) 2018-2030, Commonwealth of Australia 2017)

Vízia, ciele a opatrenia koncepcie ochrany prírody a krajiny

Stanovená vízia Koncepcie ochrany prírody a krajiny je rozpracovaná do 4 dlhodobých cieľov a tie do operatívnych cieľov a jednotlivých opatrení, navrhnutých na dosiahnutie stanovených cieľov.

VÍZIA	
<i>Príroda a krajina Slovenska je zdravá a odolná voči hrozbám a je cenená a chránená pre svoje vnútorné hodnoty, ako aj pre skutočnosť, že podstatne prispieva k udržiavaniu a zlepšovaniu nášho zdravia, životnej úrovne, pohody, prosperity a kvality života.</i>	
Dlhodobý cieľ 1 Zlepšiť efektívnosť ochrany a manažmentu chránených území	
Operatívny cieľ 1.1	Vypracovať a predložiť návrh prehodnotenia a zonácie všetkých národných parkov s bezzásahovou jadrovou zónou tvoriacou minimálne 50 % rozlohy národného parku s rešpektovaním kritérií IUCN a návrh prehodnotenia a dobudovania existujúcej siete chránených území
Operatívny cieľ 1.2	Integrovať medzinárodné záväzky a potreby manažmentu v územiach medzinárodného významu (s dôrazom na biosférické rezervácie, lokality svetového dedičstva UNESCO a ramsarské lokality) a zosúladiť ich s územiami sústavy Natura 2000 a chránenými územiami národnej siete
Operatívny cieľ 1.3	Definovať pre všetky chránené územia ciele a opatrenia na dosiahnutie priaznivého stavu ich predmetov ochrany a na lesných pozemkoch vytvoriť mechanizmus integrovaných programov starostlivosti o lesy a programov starostlivosti o chránené územia
Operatívny cieľ 1.4	Dosiahnuť optimalizáciu správy chránených území, vrátane správy pozemkov vo vlastníctve štátu, pod gesciou Ministerstva životného prostredia SR
Operatívny cieľ 1.5	Zabezpečiť ochranu prírodných lesov a pralesov tak, aby bol v týchto územiach umožnený prirodzený nerušený priebeh prírodných procesov
Dlhodobý cieľ 2 Zamedziť zhoršovaniu stavu druhov a biotopov a do roku 2030 obnoviť minimálne 15 % degradovaných ekosystémov	
Operatívny cieľ 2.1	Zabezpečiť manažment biotopov a druhov podľa konkrétnych opatrení v prioritnom akčnom rámci (PAF) a podľa ďalších dokumentov ochrany prírody (programy starostlivosti a programy záchrany, medzinárodné akčné plány a pod.)
Operatívny cieľ 2.2	Vypracovať prioritný strategický rámec obnovy degradovaných ekosystémov vrátane finančného zabezpečenia a postupne realizovať ich obnovu
Operatívny cieľ 2.3	Vytvoriť funkčný systém prevencie, odhaľovania a objasňovania environmentálnej kriminality
Operatívny cieľ 2.4	Zabezpečiť efektívnu prevenciu šírenia, eradikáciu a kontrolu invázných nepôvodných druhov
Dlhodobý cieľ 3 Vytvoriť právne, inštitucionálne a manažmentové podmienky pre ochranu krajiny, zabezpečenie stability a konektivity v krajine, odolnosť prírodného prostredia na zmenu klímy a udržateľné využívanie prírodných zdrojov	
Operatívny cieľ 3.1	Uplatňovať integrovaný koncept ochrany krajiny
Operatívny cieľ 3.2	Rozšíriť rozsah opatrení zvyšujúcich odolnosť prírodného prostredia na zmenu klímy

Operatívny cieľ 3.3	Vyhodnotiť ekosystémové služby a brať ich do úvahy pri investíciách a tvorbe politík, ako aj pri posudzovaní vplyvu činností na životné prostredie
Operatívny cieľ 3.4	Zaviesť opatrenia poľnohospodárskej politiky zamerané na udržiavanie a obnovu biodiverzity a krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine v priaznivom pomere k intenzívne obhospodarovanej krajine v rámci hospodárskeho subjektu
Operatívny cieľ 3.5	Zabezpečiť udržateľnosť ťažby dreva z lesných porastov spôsobom, ktorý reálne zabezpečí plnenie relevantných ekosystémových služieb a zabrániť výrubu nelesnej drevinovej vegetácie tak, aby neboli ohrozené alebo degradované prírodné ekosystémy a ich konektivita
Dlhodobý cieľ 4 Zlepšiť efektívnosť ochrany prírody a krajiny podporou výskumu, výchovy, vzdelávania, osvetu, komunikácie a skvalitnenia systému získavania a poskytovania údajov v oblasti ochrany prírody, biodiverzity a krajiny a zabezpečiť podporu aktívneho zapájania relevantných skupín do ochrany a manažmentu chránených území	
Operatívny cieľ 4.1	Prepojiť systém zberu údajov zo základného a aplikovaného výskumu, mapovania a monitoringu biotopov, druhov a chránených území a umožniť ich online dostupnosť pre potreby verejnosti a v zmysle medzinárodných dohovorov, ktorých je Slovensko zmluvnou stranou
Operatívny cieľ 4.2	Zefektívniť ochranu prírody, krajiny, biodiverzity a prírodných zdrojov prostredníctvom zlepšenia povedomia a znalostí o hodnotách a význame prírody, biodiverzity a krajiny ako aj prostredníctvom rozvíjania zručností pre praktickú ochranu prírody a krajiny a vhodnom manažmente prírody a krajiny

Dlhodobý cieľ 1: Zlepšiť efektívnosť ochrany a manažmentu chránených území

Zlepšenie efektívnosti ochrany a manažmentu chránených území je možné dosiahnuť účelným rozzónovaním chránených území, vypracovaním integrovaných programov starostlivosti chránených území európskej sústavy, národnej siete chránených území a chránených území medzinárodného významu a zabezpečením prekategORIZOVANIA lesov v chránených územiach s výskytom biotopov európskeho významu alebo chránených druhov do kategórie lesov osobitného určenia. K naplneniu tohto cieľa je možné prispieť aj vytvorením podmienok pre starostlivosť o štátne, obecné a súkromné chránené územia, podporou vlastníkov pozemkov a ich zapojením do aktívnej starostlivosti a iných ochranných opatrení, manažmentovými opatreniami a efektívnymi kompenzačnými mechanizmami, predovšetkým v prísne chránených lokalitách, napríklad v prírodných lesoch. Jedným z predpokladov pre splnenie cieľa je sústredenie sa na výkup, nájom alebo zmenu pozemkov v prípade nezájmu vlastníkov o vykonávanie primeraných opatrení v tých lokalitách a chránených územiach, kde sa nachádzajú vzácne prírodné ekosystémy , a následne prevedenie vykúpených alebo zamenených pozemkov do správy organizácie ochrany prírody.

Na základe skúseností iných krajín so správou chránených území je model integrovanej správy nevyhnutným predpokladom pre dosiahnutie lepšej efektívnosti ochrany týchto území. Prostredníctvom vytvorenia jednotnej správy chránených území (predovšetkým národných parkov) v gescii rezortu životného prostredia je možné dosiahnuť zosúladenie a posilnenie záujmov ochrany prírody a biodiverzity. Úlohou MŽP SR je garantovať ochranu takýchto území v súlade s národnými a medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky.

Operatívny cieľ 1.1. Vypracovať a predložiť návrh prehodnotenia a zonácie všetkých národných parkov s bezzásahovou jadrovou zónou tvoriacou minimálne 50 % rozlohy národného parku s rešpektovaním kritérií IUCN a návrh prehodnotenia a dobudovania existujúcej siete chránených území			
Merateľný ukazovateľ plnenia: v roku 2025 sú prehodnotené a rozzónované všetky národné parky, zóna A (s 5. stupňom ochrany) dosahuje rozlohu 50 % územia, v roku 2030 je dokončené prehodnotenie siete chránených území			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Dokončiť prehodnotenie a zonáciu národných parkov TANAP, Muránska planina, NAPANT, Poloniny, Veľká Fatra, Malá Fatra, Slovenský kras v súlade s kritériami IUCN	Ukončené prehodnotenie a vypracovaná zonácia národných parkov TANAP, Muránska planina, NAPANT, Poloniny, Veľká Fatra, Malá Fatra, Slovenský kras	2025	MŽP SR
Prehodnotiť a dobudovať existujúcu vzájomne prepojenú sieť chránených území so zohľadnením medzinárodných štandardov	Návrhy na dobudovanie siete chránených území, zmeny ochrany existujúcich chránených území, zmenu hraníc a zmenu stupňa ochrany	2030	MŽP SR
Operatívny cieľ 1.2. Integrovať medzinárodné záväzky a potreby manažmentu v územiach medzinárodného významu (s dôrazom na biosférické rezervácie, lokality svetového dedičstva UNESCO a ramsarské lokality) a zosúladiť ich s územiaми sústavy Natura 2000 a chránenými územiaми národnej siete			
Merateľný ukazovateľ plnenia: V roku 2030 sú zosúladené potreby a opatrenia vzájomne sa prekrývajúcich území národnej siete, území európskeho významu a území medzinárodného významu			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Zosúladiť požiadavky, obmedzenia a manažmentové opatrenia vyplývajúce z medzinárodných záväzkov v rámci biosférických rezervácií, lokalít svetového dedičstva UNESCO a ramsarských lokalít s požiadavkami ochrany „veľkoplošných chránených území“ a území európskej sústavy Natura 2000 v jednom programe starostlivosti	V programoch starostlivosti sú zosúladené požiadavky/potreby všetkých typov prekrývajúcich sa území	2030	MŽP SR

Vytvoriť systém brandingu v chránených územiach medzinárodného významu	Registrované značky predovšetkým biosférických rezervácií, lokalít svetového dedičstva UNESCO a vybraných lokalít Natura 2000, príp. ramsarských lokalít s vytvoreným systémom propagácie miestnych produktov pod týmito značkami	2030	MŽP SR
Rozvíjať a efektívne uplatňovať systém podpory miestnych (eko)hospodáriacich subjektov s cieľom prezentovať registrovanú značku biosférickej rezervácie a značku svetového dedičstva UNESCO	Zavedený efektívny systém podpory miestnych hospodárov v nárazníkovej zóne biosférických rezervácií a v bezprostrednom okolí lokalít svetového dedičstva	2030	MŽP SR, MDV SR
Operatívny cieľ 1.3. Definovať pre všetky chránené územia ciele a opatrenia na dosiahnutie priaznivého stavu ich predmetov ochrany a na lesných pozemkoch vytvoriť mechanizmus integrovaných programov starostlivosti o lesy a programov starostlivosti o chránené územia			
Merateľný indikátor plnenia: všetky chránené územia majú vypracované programy starostlivosti s definovanými cieľmi a opatreniami na ich dosiahnutie, integrované programy starostlivosti o les a programy starostlivosti chránených území			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Vypracovať a schváliť štandardy hospodárenia na nelesných biotopoch	Nastavené štandardy vhodného obhospodarovania nelesných biotopov, ktoré sú následne aplikované aj pri tvorbe SPP	2021	MPRV SR, MŽP SR
Navrhnuť princípy hospodárenia pre lesné biotopy európskeho alebo národného významu s cieľom udržania ich priaznivého stavu alebo zlepšenia nepriaznivého stavu	Pre lesné biotopy európskeho a národného významu sú vypracované pri obnove PSL také princípy hospodárenia, ktorých cieľom je zachovanie priaznivého stavu a funkcií týchto biotopov	2022	MPRV SR, MŽP SR
Legislatívne nastaviť efektívny systém prepojenia programov starostlivosti o lesy a programov starostlivosti o chránené územia	Schválený zjednodušený a legislatívne ukotvený rámec pre manažment lesov v chránených územiach	2025	MŽP SR, MV SR, MPRV SR
Vypracovať programy starostlivosti chránených území, prioritne území sústavy Natura 2000, ktoré obsahujú merateľné ciele týkajúce sa zlepšenia alebo udržania stavu predmetov ochrany,	Vypracované programy starostlivosti o chránené územia, pravidelné hodnotenie efektívnosti manažmentu v chránených územiach štandardnými	2030	MŽP SR, MV

konkrétne opatrenia pre ich dosiahnutie a zaviesť systém vyhodnocovania efektívnosti opatrení v chránených územiach	metódami		
Operatívny cieľ 1.4. Dosiahnuť optimalizáciu správy chránených území, vrátane správy pozemkov vo vlastníctve štátu, pod gesciou Ministerstva životného prostredia SR			
Merateľný indikátor plnenia: V chránených územiach vo vlastníctve štátu je správou majetku štátu poverená organizácia ochrany prírody			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Navrhnuť legislatívnu úpravu a proces umožňujúci vytvorenie jednotnej správy chránených území v národných parkoch a ďalších chránených územiach v pôsobnosti rezortu MŽP SR	V platnosti zákon upravujúci prevod vlastníctva majetku štátu a schválený postup procesu prevodu vlastníctva majetku štátu v národných parkoch, prípadne ďalších chránených územiach, do pôsobnosti rezortu MŽP SR	2022	MŽP SR, MPRV SR
Posilniť (technicky a personálne) kapacity organizácie ochrany prírody, aby sa zabezpečili povinnosti vyplývajúce z národnej legislatívy, medzinárodných záväzkov ako aj zo správy majetku štátu v chránených územiach	ŠOP SR má navýšené personálne kapacity a zabezpečené technické zázemie, aby mohla v dostatočnej miere a efektívne vykonávať povinnosti a úlohy vyplývajúce zo správy majetku štátu v chránených územiach	2025	MŽP SR
Zabezpečiť do roku 2025 financovanie ochrany prírody minimálne na úrovni priemeru OECD, t. j. zefektívniť existujúce a zaviesť nové finančné mechanizmy pre oblasť ochrany prírody, vrátane využívania a podpory ekosystémových služieb	Vytvorené sú možnosti financovania ochrany prírody a dostatočné nárokovateľné zdroje financií na riešenie náhrad za obmedzenie bežného obhospodarovania na neštátnych pozemkoch, vrátane zabezpečenia dostatočných finančných zdrojov na zmluvnú starostlivosť, výkup, dlhodobý prenájom pozemkov v chránených územiach, aby bol zabezpečený priaznivý stav predmetov ochrany jednotlivých typov chránených území a nedochádzalo k zhoršovaniu stavu z dôvodu nevhodného hospodárenia, resp. jeho absencie	2025	MŽP SR MPRV SR

Vypracovať analýzu existujúcich finančných mechanizmov v rámci Štátnej ochrany prírody SR, nových finančných mechanizmov po prechode správy majetku štátu pod rezort Ministerstva životného prostredia SR a navrhnúť inovatívne zdroje financovania Štátnej ochrany prírody SR	Informácie o existujúcich finančných tokoch v rámci Štátnej ochrany prírody SR, o nových mechanizmoch financovania po prechode správy majetku štátu pod rezort Ministerstva životného prostredia SR a navrhnuté inovatívne zdroje financovania Štátnej ochrany prírody SR	2025	MŽP SR
Operatívny cieľ 1.5 Zabezpečiť ochranu prírodných lesov a pralesov tak, aby bol v týchto územiach umožnený prirodzený a nerušený priebeh prírodných procesov			
Merateľný indikátor plnenia: na Slovensku bude zabezpečená dostatočná a účinná ochrana pralesov a pralesových zvyškov			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Realizovať výkup, nájom alebo zámenu pozemkov v tých lokalitách a chránených územiach, kde sa nachádzajú prírodné lesy a pralesy, príp. nastaviť finančné náhrady za obmedzenie bežného obhospodarovania v zmysle platnej legislatívy	Počet a výmera vykúpených, prenajatých a zamenených pozemkov v lokalitách a chránených územiach, v ktorých sa nachádzajú prírodné lesy a pralesy. Dostatočne zabezpečené mechanizmy financovania zabezpečujúce vlastníkom kompenzácie za nevykonávanie zásahov v týchto územiach a ich ponechanie v bezzásahovom režime	2022	MŽP SR
Zabezpečiť ochranu pralesov a pralesovitých zvyškov ich vyhlásením za chránené územia s bezzásahovým režimom	Vypracované projekty ochrany a návrhy na vyhlásenie chránených území na ochranu pralesov v 5. stupni ochrany	2022	MŽP SR MPRV SR
V lokalitách pralesov a prírodných lesov zabezpečiť prekategORIZOVANIE lesov na lesy osobitného určenia z titulu ochrany prírody	Pri obnove programov starostlivosti o lesy budú v lokalitách pralesov stanovené iné kategórie lesov ako hospodárske lesy	2022	MŽP SR MV
V prírodných lesoch, kde sa nevyžaduje bezzásahový režim, nastaviť manažment založený na princípoch prírody blízkeho obhospodarovania lesov s rešpektovaním požiadaviek ochrany prírody	Pri obnove programov starostlivosti o les budú na území prírodných lesov, kde sa nebude vyžadovať bezzásahový režim, nastavené vhodné podmienky starostlivosti, modely hospodárenia vychádzajúce zo	2030	MŽP SR MV SR MPRV SR

	systému prírode blízkeho obhospodarovania lesov s akceptovanými požiadavkami ochrany prírody (objem ponechávaného odumretého dreva, počet stromov ponechaných na dožitie a pod.)		
--	---	--	--

Dlhodobý cieľ 2: Zamedziť zhoršovaniu stavu druhov a biotopov a do roku 2030 obnoviť minimálne 15 % degradovaných ekosystémov
--

Prirodzená rozmanitosť života je základným predpokladom pre fungovanie ekosystémov, ktoré zabezpečujú ľuďstvu nenahraditeľné a nezastupiteľné služby. Podporuje potravinovú bezpečnosť, reguluje a kontroluje infekčné ochorenia, hrá podstatnú úlohu pri adaptáciách na klimatické zmeny a pufruje následky prírodných disturbancií. Nedostatok zdrojov biodiverzity, prípadne pokles ich kvality, je zásadným limitujúcim faktorom existencie a rozvoja spoločnosti. Prebiehajúce globálne zmeny životného prostredia majú komplexný biologický rozmer. Dopady týchto zmien predstavujú vážny celospoločenský problém s dosahom na všetky oblasti hospodárskej sféry a kvalitu života.

Invázie nepôvodných organizmov, spôsobujú rozsiahle straty biodiverzity a ekonomické škody znížením výnosov najmä v poľnohospodárstve, lesníctve, rybárstve a majú ďalšie environmentálne, ako i spoločenské dopady (verejné zdravie, turizmus). Invázie menia štruktúru spoločenstiev, ekosystémové služby, kolobeh živín, trofické úrovne, alelopatiu, kompetíciu, hydrologický či požiarový režim. Na výskum, monitoring, redukciu a odstraňovanie invázií nepôvodných druhov, ktoré majú veľký potenciál sa rýchlo šíriť a negatívne ovplyvňovať populácie našich pôvodných druhov a ich biotopy, sa musí zamerať osobitná pozornosť.

Uvedený cieľ je možné zabezpečiť sériou opatrení zameraných predovšetkým na zabezpečenie starostlivosti o biotopy a druhy. Aktívne (tradičné) formy obhospodarovania, využívajúce tradičné znalosti a citlivý prístup pri starostlivosti o zraniteľné biotopy a ich druhy, vytvárajú predpoklad pre zachovanie alebo zlepšenie stavu biotopov európskeho a národného významu v súlade so strategickými dokumentmi SR a záväzkami vyplývajúcimi z členstva v EÚ (smernica o biotopoch) a medzinárodných dohovoroch. Citlivo bude potrebné pristupovať aj k hodnoteniu plánov alebo projektov, ktorých realizácia môže mať negatívny vplyv na predmety ochrany, najmä vo vzťahu ku kumulatívne efektu rôznych plánov v území a s tým súvisiacim záberom alebo negatívnym vplyvom na biotopy. Do roku 2030 je potrebné zabezpečiť aj obnovu minimálne 15 % degradovaných ekosystémov.

Zachovanie počtu pôvodných druhov, vytváranie podmienok pre návrat regionálne vyhynutých druhov do prírody a zvyšovanie početnosti populácií ohrozených druhov bude vyžadovať aj spracovanie a realizáciu programov starostlivosti a programov záchrany. Ochrana druhov musí tiež zahŕňať mechanizmy na zvýšenie podpory (vrátane finančnej) pre vlastníkov pozemkov a správcov území zabezpečujúcich ochranu ohrozených a zraniteľných druhov, efektívnu a cielenú redukciu hlavných hrozieb pôsobiacich na najohrozenejšie druhy, napr. cez odhaľovanie a objasňovanie environmentálnej kriminality*.

Aktívne (tradičné) formy obhospodarovania, využívajúce historické znalosti a citlivý prístup pri starostlivosti o zraniteľné biotopy a ich druhy, sú dôležitým nástrojom pre zachovanie alebo zlepšenie stavu biotopov európskeho a národného významu v súlade so strategickými dokumentmi SR a záväzkami vyplývajúcimi z členstva v Európskej únii (napr. smernica o biotopoch).

* Pre účely tohto materiálu pojem environmentálna kriminalita zahŕňa nielen trestnú činnosť, ale aj každú environmentálnu protiprávnu činnosť, ktorá nie je trestným činom.

Operatívny cieľ 2.1. Zabezpečiť manažment biotopov a druhov podľa konkrétnych opatrení v prioritnom akčnom rámci (PAF) a podľa ďalších dokumentov ochrany prírody (programy starostlivosti a programy záchrany, medzinárodné akčné plány a pod.)			
Merateľný indikátor plnenia: lokality druhov a biotopov majú zabezpečený manažment, je zachovaná požadovaná výmera biotopov európskeho významu na Slovensku, je zabezpečená primeraná rehabilitácia zranených a hendikepovaných druhov živočíchov			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Zlepšiť stav poznania biodiverzity prírodného, poloprírodného a intenzívne využívaného prostredia, mechanizmov a faktorov vplývajúcich na stabilitu resp. zraniteľnosť týchto typov prostredia	Vypracované alebo aktualizované červené zoznamy ohrozených druhov, príp. biotopov	2022	MŠVVŠ SR MŽP SR
Analyzovať informácie o faktoroch a mechanizmoch ich vplyvu na biodiverzitu prírodného, poloprírodného a intenzívne využívaného prostredia	Zoznam odporúčaní pre ochranu druhov uvedených v červených zoznamoch ohrozených druhov a ochranu biotopov	2023	MŠVVŠ SR MŽP SR
Definovať a navrhnuť legislatívu týkajúcu sa nastavenia plošných limitov minimálnej rozlohy jednotlivých biotopov európskeho významu na Slovensku v súlade s požiadavkami smernice o biotopoch	Pre každý biotop európskeho významu budú zadefinované minimálne rozlohy, ktoré nemôžu byť znížené vplyvom plánov alebo projektov v mieste výskytu biotopu – posúdenie kumulatívneho vplyvu rôznych činností a procesov, vrátane zmeny klímy na biotop v rámci štátu, spracovaný bude návrh právnej úpravy týkajúcej sa minimálnej rozlohy biotopov európskeho významu	2024	MŽP SR MPRV SR
Realizovať manažmentové opatrenia na zachovanie alebo zlepšenie stavu biotopov a ich celistvosti v územiach európskeho a národného významu	Zabezpečená pravidelná starostlivosť o biotopy zo strany vlastníkov, správcov a nájomcov území, vybudované manažmentové strediská pre zabezpečenie starostlivosti o o územia európskeho a národného významu vrátane jaskýň	2025	MŽP SR
Nastaviť efektívne financovanie manažmentu biotopov a druhov v chránených územiach v podmienkach SR s využitím zahraničných	Vytvorené podmienky pre úhradu zvýšených nákladov na obhospodarovanie lokalít, ktoré sú nárokovateľné	2030	MŽP SR, MPRV SR

skúseností a projektov	a rentabilné pre prijímateľov		
Zabezpečiť dostatočnú kapacitu záchytných zariadení pre zabezpečenie systematickej starostlivosti o hendikepované a zranené chránené druhy živočíchov a ich rehabilitáciu a zadržané organizmy	Sieť rehabilitačných staníc a záchytných zariadení s dostatočnou kapacitou na zabezpečovanie starostlivosti o hendikepované a zranené chránené druhy živočíchov a ich rehabilitáciu a zadržané organizmy (chránené druhy, druhy, ktorých držba je regulovaná dohovorom CITES, invázne druhy)	2030	MŽP SR
Operatívny cieľ 2.2. Vypracovať prioritný strategický rámec obnovy degradovaných ekosystémov vrátane finančného zabezpečenia a postupne realizovať ich obnovu			
Merateľný indikátor plnenia: vybrané degradované ekosystémy budú obnovené a bude zabezpečená ich funkčnosť, a to v prípade aspoň 15 % takýchto ekosystémov do roku 2030			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Zadefinovať a identifikovať lokality s výskytom degradovaných ekosystémov	Zadefinovanie degradovaných ekosystémov, vytvorená databáza degradovaných ekosystémov s informáciami o lokalitách s výskytom degradovaných ekosystémov a zabezpečenie pravidelnej aktualizácie tejto databázy	2021	MŽP SR
Vybrať a prioritizovať lokality s výskytom degradovaných ekosystémov, určené na obnovu	Prioritizovaný zoznam ekosystémov a lokalít určených na obnovu	2021	MŽP SR MPRV SR
Nastaviť efektívne financovanie obnovy degradovaných ekosystémov a zabezpečenie následnej starostlivosti	Vyčlenené verejné zdroje vrátane možnosti financovania napr. zo zdrojov spoločných programov Slovenskej republiky a EÚ a iných prostriedkov poskytnutých zo zahraničia na základe medzinárodných zmlúv na zabezpečenie obnovy, určenie subjektu, ktorý bude v závislosti od typu obnoveného ekosystému zabezpečovať udržateľnú starostlivosť	2025	MŽP SR

Realizovať obnovu degradovaných ekosystémov aspoň na 15 % ich celkovej výmery do roku 2030	Obnovené vybrané degradované ekosystémy a zabezpečená ich opätovná funkčnosť	2030	MŽP SR, MPRV SR
Operatívny cieľ 2.3. Vytvoriť funkčný systém prevencie, odhaľovania a objasňovania environmentálnej kriminality			
Merateľný indikátor plnenia: minimalizovaná environmentálna kriminalita a nelegálny obchod s chránených druhmi			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Zaviesť efektívny systém prepojenia rôznych typov stráží (napr. stráž prírody, lesná stráž a rybárska stráž) a ich spolupráce s PZ SR	Návrh zákona o strážnej službe s organizačne nastaveným efektívnym systémom prepojenia rôznych typov stráží	2030	MŽP SR, MPRV SR a MV SR
Zabezpečenie účinného presadzovania záujmov ochrany prírody v rozhodovacej činnosti orgán verejnej správy	Funkčný a efektívny systém kontrol a výmeny informácií o uplatňovaní a vymožitelnosti právnych predpisov na úseku ochrany prírody a krajiny medzi orgánmi štátnej správy ochrany prírody a krajiny, analýza slabých miest fungovania štátnej správy ochrany prírody a krajiny, vypracovanie manuálov pre pracovníkov orgánov štátnej správy ochrany prírody a krajiny, odporúčania na legislatívne zmeny právnych predpisov	2025	MŽP SR
Zvýšenie vzdelanostnej úrovne pracovníkov orgánov štátnej správy ochrany prírody a krajiny	Zavedený pravidelný vzdelávací proces pre pracovníkov orgánov ochrany prírody a krajiny zahŕňajúci vzdelávanie v oblasti týkajúcej sa všeobecne záväzných právnych predpisov SR a EÚ, judikatúry Ústavného súdu SR, Najvyššieho súdu SR, Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora EÚ.	2025	MŽP SR

Operatívny cieľ 2.4. Zabezpečiť efektívnu prevenciu šírenia, eradikáciu a kontrolu invázných nepôvodných druhov			
Merateľný indikátor plnenia: nastavené opatrenia na prevenciu pred vstupom invázných nepôvodných druhov na územie Slovenska, opatrenia na elimináciu/eradikáciu existujúcich výskytov nepôvodných druhov v zmysle národnej legislatívy a nariadenia Európskej komisie o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov, zavedené účinné kontroly			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Zabezpečiť efektívnu prevenciu šírenia invázných druhov vzbudzujúcich obavy Európskej únie	Spracovaná analýza ciest šírenia invázných druhov, identifikované rizikové miesta vstupu, vypracované a prijaté akčné plány týkajúce sa prienikových ciest invázných nepôvodných druhov s nastavenými opatreniami a zodpovednosťou jednotlivých dotknutých subjektov, zavedený systém pravidelného monitoringu miest prieniku invázných druhov vzbudzujúcich obavy Európskej únie na územie Slovenska	2020	MŽP SR
Zaviesť účinný systém rýchleho varovania výskytu invázných druhov vzbudzujúcich obavy Únie a následnej rýchlej eradikácie identifikovaných druhov	Zavedený systém nahlasovania nových výskytov na území Slovenska, ich kontroly a overenia a zmobilizovania zodpovedných subjektov na ich rýchlu eradikáciu	2025	MŽP SR MPRV SR
Pre každý neoverený nepôvodný taxón, ktorý bude záujem plošne pestovať na území Slovenska, vypracovať analýzu rizík vplyvu na pôvodné druhy a biotopy, súvisiace ekosystémové služby, prípadne ľudské zdravie alebo hospodárstvo organizáciou na to určenou	Zriadenie alebo poverenie inštitúcie pre vykonávanie objektívnej analýzy rizík vyplývajúcich z introdukcie nepôvodných druhov; Vypracovanie metodiky pre posudzovanie rizík; Analýzy rizík ako podklad pre rozhodovaciu činnosť orgánov a organizácií ochrany prírody	2025	MŽP SR
Zabezpečiť efektívnu kontrolu a eradikáciu invázných nepôvodných druhov	Vypracované a prijaté manažmentové akčné plány s nastavenými opatreniami a zodpovednosťou	2030	MŽP SR, MŠVVŠ SR,

	jednotlivých dotknutých subjektov, pre každý invázy druh sú identifikované účinné metódy odstraňovania zverejnené na dostupných miestach, eliminovanie invázy druhov na území Slovenska účinnými metódami, systematicky a plošne		MPRV SR, MDV SR, MO SR
--	--	--	------------------------

Dlhodobý cieľ 3: Vytvoriť právne, inštitucionálne a manažmentové podmienky pre ochranu krajiny, zabezpečenie stability a konektivity v krajine, odolnosť prírodného prostredia na zmenu klímy a udržateľné využívanie prírodných zdrojov

Starostlivosť o krajinu má oporu vo viacerých právnych predpisoch a na medzinárodnej úrovni, predovšetkým v Európskom dohovore o krajine, ktorý je v patronácii Rady Európy. Osobitný zákon o starostlivosti o krajinu, v ktorom by boli definované jednotlivé krajinné typy, stanovené zásady a limity využívania krajiny a určené kompetencie, zatiaľ nebol vypracovaný.

Jedným z nástrojov starostlivosti o krajinu je koncept územného systému ekologickej stability (ďalej len „ÚSES“), cez vyčlenené biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu. Dokumenty ÚSES si vyžadujú aktualizáciu a rešpektovanie pri realizácii stavieb a činností v krajine, najmä vo vzťahu k zachovaniu ekologickej konektivity krajiny – migračných koridorov.

Relatívne bohatá biodiverzita (druhovú aj biotopovú) sa vyskytuje aj v zastavaných územiach miest a obcí a v ich bezprostrednom okolí. Ochranou, obnovou, plánovaním a projektovaním ekologicky rozmanitých zelených priestorov a modrej infraštruktúry, ako aj podporou ich využívania verejnosťou môžu mestá a obce výrazne prispieť k zlepšeniu stavu prírodného aj urbánneho prostredia na svojom území. Okrem ochrany starých stromov a výsadby novej stromovej vegetácie a druhovo bohatých trávno-bylinných porastov, rozvoja parkov a alejí, revitalizácie brehov a korýt tokov je možné tiež budovať takzvané „zelené“ strechy, zadržiavať vodu v dažďových záhradách a jazierkach a pod., ktoré okrem iného poskytujú priestory pre rôzne druhy hmyzu (vrátane opeľovačov) a stavovcov i prispievajú k zlepšovaniu mikroklimy.

Adaptácia založená na ekosystémoch, ktorá integruje využívanie biodiverzity a ekosystémové služby do celkových adaptačných stratégií, prispieva k zachovaniu biodiverzity. Nezanedbateľný je jej pozitívny vplyv na niekoľko oblastí a sektorov, ktoré sa potrebujú adaptovať na zmenené klimatické podmienky. Zabezpečením udržateľného obhospodarovania lesov, vrátane pestovania prírode blízkych lesov, udržateľnej starostlivosti o trvalé trávnaté porasty, využitím stabilizujúcich krajinných štruktúr, zelenej infraštruktúry, ochranou prírody na základe jednoznačne deklarovaných opatrení a implementáciou vodozádržných opatrení s účelom zmiernovať rozsiahle povodne a vplyvy sucha sa zvýši adaptačná schopnosť krajiny aj spoločnosti.

Udržateľné využívanie prírodných zdrojov je možné dosiahnuť prostredníctvom strategického plánovania a vyváženými kompromismi medzi využívaním a ochranou prírodných zdrojov. Rozvíjať a podporovať sa bude tvorba komplexného systému hodnotenia ekosystémových služieb a ich udržateľného využívania. Dôraz je potrebné klásť na prírode blízke obhospodarovanie lesov, rozvoj ekologickeho poľnohospodárstva a extenzívnych foriem poľnohospodárskych aktivít. Nevyhnutné je rešpektovať chránené a citlivé územia s výskytom zraniteľných druhov pri využívaní hydroenergetického

potenciálu tokov a budovaní tzv. sivej infraštruktúry (vrátane splavňovania tokov) a zabezpečiť kontinuitu riečnych ekosystémov pri prevádzke existujúcich hydroenergetických zariadení a vodných nádrží.

Operatívny cieľ 3.1. Uplatňovať integrovaný koncept ochrany krajiny			
Merateľný indikátor plnenia: vypracovaný zákon o ochrane krajiny, implementované opatrenia vyplývajúce z územných systémov ekologickej stability, a iných dokumentov definujúcich ekologické koridory, zabezpečená ekologická konektivita v krajine, vytvorené a obnovené ekologické koridory a zelená infraštruktúra			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Sledovať migráciu živočíchov s cieľom jasne definovať migračné koridory	Mapové podklady pre ÚSES, územnoplánovaciú a projektovú činnosť	2022	MŽP SR
Vypracovať osobitný zákon týkajúci sa ochrany krajiny	Vypracovaný zákon zabezpečujúci ochranu a udržateľný manažment krajiny (vrátane jej historických štruktúr) s jednoznačne zadefinovanými prvkami ÚSES, ich rozsahom, obmedzeniami na ich zachovanie a stanovenými kompenzáciami za stratu alebo obmedzenie ekosystémových služieb	2023	MŽP SR, MDV SR, MPRV SR
Zabezpečiť, aby boli premietnuté opatrenia navrhnuté v dokumentácii ochrany prírody a krajiny a v územných systémoch ekologickej stability do procesov územného plánovania a pozemkových úprav	V územných plánoch a plánoch pozemkových úprav sú plne zohľadňované požiadavky vyplývajúce z územných systémov ekologickej stability	2030	MŽP SR, MDV SR, MPRV SR, samosprávy
Zaviesť efektívnu ochranu krajinných prvkov, vrátane drevín rastúcich mimo lesa, vrátane remízok a solitérnych drevín v pasienkovej pôvodnej kultúrnej krajine Slovenska s využitím dotačných politík (napr. SPP)	Udržateľne kultivovaná krajina so zvýšeným podielom plošnej, líniovej a rozptýlenej vegetácie	2030	MŽP SR MPRV SR
Zapojiť obce v súčinnosti s vlastníkmi/užívateľmi/správca-mi pozemkov do systematickej ochrany, obnovy a budovania zelenej a modrej infraštruktúry a prírodných prvkov v zastavaných územiach obcí a mimo zastavaných území	Obce, ktoré v rámci zastavaného územia obce alebo katastra podporujú a budujú prvky zelenej a modrej infraštruktúry a zabezpečujú ochranu mikrohabitatov pre chránené živočíchy a rastliny	2030	MŽP SR, samosprávy

Zabezpečiť a účinne chrániť konektivitu vodných tokov, vrátane ochrany ich brehovej a sprievodnej vegetácie	Zachované prirodzené toky a ich brehová vegetácia, spriechodnené prípadne odstránené bariéry (pre ryby) na vodných tokoch s vysokou prioritou riešenia, ktoré sú zahrnuté v Programe opatrení Vodného plánu Slovenska, vrátane revitalizácie brehovej a sprievodnej vegetácie, eliminovaná výstavba vodných elektrární a iných bariér na vodných tokoch	2030	MŽP SR
Operatívny cieľ 3.2 Rozšíriť rozsah opatrení zvyšujúcich odolnosť prírodného prostredia na zmenu klímy			
Merateľný indikátor plnenia: prijaté opatrenia v súlade s národnou adaptačnou stratégiou, vytvorené prvky v krajine, ktoré zvyšujú odolnosť prírodného prostredia a sprispôbenosť krajiny na zmenu klímy			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Zabezpečiť reguláciu miestnej mikroklimy, zadržiavanie zrážkovej vody a znižovanie rýchlosti vetra v mestskom prostredí	Obnova a budovanie zelenej a modrej infraštruktúry v zastavaných územiach obcí i mimo nich v rozsahu potrebnom na zabezpečenie regulácie miestnej mikroklimy, zadržiavanie zrážkovej vody a znižovanie rýchlosti vetra v mestskom prostredí.	2030	MŽP SR, samosprávy
Realizovať výsadbu pôvodných druhov drevín v poľnohospodárskej krajine za účelom zmeny mikroklimy, znižovania erózie, zvýšenia biodiverzity a adaptačnej schopnosti krajiny voči zmenám klímy s využitím dotačných politík (napr. SPP) prednostne v oblastiach s nedostatkom zrážok v rozsahu potrebnom na zmenu mikroklimy	Vysadená drevinová vegetácia a využitie (usmernenie) sekundárnej sukcesie s cieľom zvýšiť zastúpenie zelenej infraštruktúry medzi poľnohospodárskymi pozemkami v rozsahu potrebnom na zmenu mikroklimy a prípadné využívanie na pastvu alebo extenzívne poľnohospodárstvo	2030	MŽP SR, MPRV SR
Zabezpečiť obnovu a vytváranie nových mokradí a využívanie ich ekosystémových služieb v krajine	ReVytvorené meandre na napriamených tokoch, umožnené vylievanie riečnych systémov v zachovaných okolitých mokradiach, ktoré	2030	MŽP SR

	zadržiavajú vodu v krajine, spriechodnené alebo prepojené mŕtve ramená s vlastným tokom a zabezpečená účinná ochrana brehových porastov, vytvorené nové mokradňové prvky (napr. liahniská pre obojživelníky)		
Operatívny cieľ 3.3. Vyhodnotiť ekosystémové služby a brať ich do úvahy pri investíciách a tvorbe politík, ako aj pri posudzovaní vplyvu činnosti na životné prostredie			
Merateľný indikátor plnenia: vyhodnotené ekosystémové služby, zohľadnené pri investíciách, tvorbe politík a posudzovaní vplyvu činnosti na životné prostredie			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Vyhodnotiť ekosystémové služby na základe mapy ekosystémov	Každá plocha má na základe výskytu ekosystémov vyčíslenú hodnotu/cenu ekosystémových služieb	2025	MŽP SR MPRV
Navrhnuť systém platieb za ekosystémové služby v podmienkach SR	Navrhnutý systém zohľadnenia ekosystémových služieb pri investíciách, tvorbe politík a posudzovaní vplyvu činnosti na životné prostredie	2030	MŽP SR, MF SR
Operatívny cieľ 3.4. Zaviesť opatrenia poľnohospodárskej politiky zamerané na udržiavanie a obnovu biodiverzity a krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine v priaznivom pomere k intenzívne obhospodarovanej krajine v rámci hospodárskeho subjektu			
Merateľný indikátor plnenia: nastavené opatrenia v poľnohospodárstve a v systéme dotácií zamerané na zmiernenie negatívnych vplyvov a rešpektovanie krajiny			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
V rámci SPP budú prioritne podporené opatrenia zamerané na starostlivosť o biotopy a druhy v územiach Natura 2000	Nastavený osobitný systém platieb v územiach Natura 2000, ktorý motivuje vlastníkov, užívateľov pozemkov poberať v týchto územiach	2022	MPRV SR, MŽP SR

	obitné dotácie a nie len priame platby		
Podpora udržovania a zvyšovania krajinej a druhovej diverzity z prostriedkov SPP	Upravené systémy dotácií v poľnohospodárstve s rešpektovaním požiadaviek ochrany krajiny a biodiverzity (menšie pôdne bloky, podpora mozaikového kosenia) ponechávanie nelesnej drevinovej vegetácie, hospodárenie bez pesticídov, zákaz mulčovania ako spôsob bežnej starostlivosti o nelesné biotopy, zavedenie osobitných dotácií obnovy mokradí na plochách v minulosti odvodnených a dotácií za ponechanie spontánne obnovených mokradí na poľnohospodárskych pozemkoch)	2025	MPRV SR, MŽP SR, MF SR
Zefektívnenie systému krížového plnenia pri kontrolách platieb z dotácií v poľnohospodárstve v chránených územiach a územiach NATURA 2000	Transparentný a efektívny systém krížového plnenia so zahrnutím orgánov a organizácií ochrany prírody a krajiny do kontroly platieb z dotácií v poľnohospodárstve v chránených územiach a územiach NATURA 2000 a vytvorenie spoločného informačného systému na kontroly platieb z dotácií v poľnohospodárstve a v chránených územiach	2025	MPRV SR, MŽP SR
Operatívny cieľ 3.5. Zabezpečiť udržateľnosť ťažby dreva z lesných porastov spôsobom, ktorý reálne zabezpečí plnenie relevantných ekosystémových služieb a zabrániť výrubu nelesnej drevinovej vegetácie tak, aby neboli ohrozené alebo degradované prírodné ekosystémy a ich konektivita			
Merateľný indikátor plnenia: dôsledne regulovaný výrub drevín na nelesných pozemkoch, využívanie prírody blízkeho obhospodarovania lesov, uprednostňovanie pôvodných druhov			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Vytvoriť podmienky pre doriešenie statusu tzv. bielych plôch, ktoré majú charakter lesa,	Zabezpečiť odborné posúdenie bielych plôch z hľadiska ich významu ako prvkov zelenej	2030	MPRV SR, MŽP SR

	infraštruktúry, rešpektujúc limity vyplývajúce zo zraniteľnosti krajiny. Doriešený status tzv. bielych plôch v KN, primárne z hľadiska ich zachovania ako súčasti funkčnej zelenej infraštruktúry		
Podporovať prírode blízke obhospodarovanie lesov s akceptovanými podmienkami ochrany prírody	Zvýšený podiel/zastúpenie lesných porastov obhospodarovaných prírode blízkym spôsobom	2030	MPRV SR, MŽP SR
Nevyužívať nepôvodné, neoverené druhy drevín na pestovanie v plantážach za účelom získavania biomasy	Pri plantážnom pestovaní sú využívané prioritne pôvodné druhy a tiež nepôvodné overené druhy drevín, pri ktorých neexistuje riziko invázneho potenciálu	2030	MPRV SR, MŽP SR

Dlhodobý cieľ 4: Zlepšiť efektívnosť ochrany prírody a krajiny podporou výskumu, výchovy, vzdelávania, osvedy, komunikácie a skvalitnenia systému získavania a poskytovania údajov v oblasti ochrany prírody, biodiverzity a krajiny a zabezpečiť podporu aktívneho zapájania relevantných skupín do ochrany a manažmentu chránených území

Veľa údajov o životnom prostredí, prírode a biodiverzite Slovenska je verejne prístupných v rôznych zdrojoch. Prístup k týmto informáciám je možné zlepšiť vhodným a efektívnym zdieľaním. Je potrebné zamerať sa na doplnenie informácií o prírode a krajine získaných základným a aplikovaným výskumom, ako aj dlhodobým a stabilným monitoringom druhov a biotopov, z ktorého sa získavajú poznatky o ich stave, zlepšujú sa poznatky o potrebe a spôsobe ich ochrany, ktoré sú zdrojom informácií pre pravidelný reporting pre Európsku komisiu a pre konferencie zmluvných strán jednotlivých medzinárodných dohovorov.

Pochopenie dynamiky, vývoja a hodnôt prírody a biodiverzity a ich dôležitosti pre zdravie, kvalitu života a prosperitu obyvateľov možno dosiahnuť kvalitnými vzdelávacími procesmi na všetkých úrovniach vzdelávania. Motivujúci vplyv na vzdelanosť a informovanosť verejnosti môže mať aj oceňovanie organizácií, firiem a podnikateľov s pozitívnym prístupom k životnému prostrediu, podporujúcich ochranu prírody, biodiverzity a krajiny. Potrebné je rozvíjať aj ďalšie formy neformálnej výchovy, vzdelávania a osvedy s dôrazom na potrebu rozvoja zručností a spôsobilostí pre praktickú ochranu prírody a s jasným demonštrovaním hodnôt a významu prírody s využitím chránených území a jaskýň ako náučných lokalít. Podpora výchovy, vzdelávania a osvedy uvádzaná tomto materiáli je v súlade s Rezortnou koncepciou výchovy, vzdelávania a osvedy do roku 2025. Dôležitým Dôležitým faktorom je v tomto smere je aktívne zapojenie relevantných záujmových skupín v dotknutých chránených územiach.

Dôležité je zapájanie vlastníkov/užívateľov/správčov pozemkov do vzdelávacích a informačných aktivít i podpora činnosti mimovládnych organizácií, ktoré sa aktívne venujú ochrane prírody. Verejnosť má dostať príležitosť pre zapojenie sa do praktických ochranárskych činností. Súčasne môže tiež prispieť k zberu cenných údajov z terénu („citizen science programs“), či prispieť k dohodám o starostlivosti o konkrétne územia a ich spravovanie v súlade s cieľmi ochrany prírody, biodiverzity a krajiny. Podporené bude vytváranie zelených pracovných miest (práca v rámci starostlivosti o prírodu, biodiverzitu a krajinu).

Operatívny cieľ 4.1. Prepojiť systém zberu údajov zo základného a aplikovaného výskumu, mapovania a monitoringu biotopov, druhov a chránených území a umožniť ich online dostupnosť pre potreby verejnosti a v zmysle medzinárodných dohovorov, ktorých je Slovensko zmluvnou stranou			
Merateľný ukazovateľ plnenia: zdieľanie informácií z výskumu, monitoringu a mapovania, realizovaný základný aplikovaný výskum pre potreby ochrany prírody			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Plánovať, realizovať a prepojiť základný a aplikovaný výskum s požiadavkami ochrany prírody a krajiny	Základné a aplikované výskumy využiteľné v praxi ochrany prírody a krajiny	2030	MŠVVŠ SR MŽP SR MPRV SR
Dobudovať funkčný informačný systém o stave a kvalite druhov, biotopov, chránených území i o výskyte inváznych a nepôvodných druhov pre verejnosť a pre kvalifikované rozhodovanie orgánov a organizácií a prepojiť ho na tzv. Biodiversity Clearing-House Mechanism	Dostupné informácie prostredníctvom informačného systému (KIMS) ako aj v ďalších dostupných formách pre verejnosť (múzeá, publikácie)	2030	MŽP SR
Vytvoriť alebo zlepšiť podmienky pre zber, sústreďovanie a vyhodnocovanie údajov poskytovaných verejnosťou	Zvýšený podiel údajov zadaných zo strany verejnosti do systému KIMS	2030	MŽP SR
Operatívny cieľ 4.2 Zefektívniť ochranu prírody, krajiny, biodiverzity a prírodných zdrojov prostredníctvom zlepšenia povedomia a znalostí o hodnotách a význame prírody, biodiverzity a krajiny ako aj prostredníctvom rozvíjania zručností pre praktickú ochranu prírody a krajiny a vhodnom manažmente prírody a krajiny			
Merateľný indikátor plnenia: zvýšenie povedomia verejnosti, vlastníkov a iných subjektov pôsobiach v krajine s rešpektovaním požiadavky na zachovanie prírody, biodiverzity a krajiny a udržateľné hospodárenie			
<i>Opatrenie</i>	<i>Merateľné indikátory/výstupy</i>	<i>Termín</i>	<i>Zodpovednosť</i>
Vypracovať a schváliť informačnú a komunikačnú stratégiu pre oblasť ochrany prírody, biodiverzity a krajiny	Vypracovaná a prijatá komunikačná stratégia	2024	MŽP SR

Prostredníctvom tzv. Clearing-House Mechanism (www.biodiverzita.sk) prepojiť systém o vzdelávacích aktivitách na Slovensku zameraných na ochranu prírody, biodiverzity a krajiny	Cez existujúci portál realizované zdieľanie informácií o vzdelávacích aktivitách od rôznych subjektov	2030	MŽP SR
Vybudovať a prevádzkovať zariadenia/infraštruktúru na realizáciu výchovy v ochrane prírody a krajiny s cieľovým stavom porovnateľným so štandardom európskych krajín a tvorba nových vzdelávacích programov	Existujúce a funkčné zariadenia určené na zabezpečovanie environmentálnej výchovy pre verejnosť, školy, prevádzkované v rôznych častiach Slovenska, vytvorené nové vzdelávacie programy	2030	MŽP SR MŠVVŠ SR
Vytvoriť systém podpory tvorby tzv. zelených pracovných miest v chránených územiach	Zvýšenie podielu zamestnancov v chránených územiach, ktorých práca je priamo naviazaná na ochranu prírody a krajiny, napr. sprievodcovia, informátori, pracovníci pre realizáciu manažmentových opatrení (napr. kosenie, pasenie, údržba chodníkov, údržba informačných zariadení) a pod., realizovaná podpora podnikania priamo naviazaná na ochranu prírody buď prostredníctvom manažmentových opatrení v chránených územiach alebo v rámci rozvoja tzv. jemných foriem cestovného ruchu (ekoturistika) v dotknutých regiónoch.	2030	MŽP SR, MPSVR SR
Oceňovanie organizácií, firiem a podnikateľov s pozitívnym prístupom k ochrane prírody, biodiverzity a krajiny	Sprostredkovanie výzvy a zriadenie komisie, ktorá bude raz ročne udeľovať ceny za pozitívny prístup k ochrane prírody	2030	MŽP SR

Financovanie a vyhodnocovanie koncepcie ochrany prírody a krajiny

Zámery a ciele tejto koncepcie nastavujú jasné priority pre starostlivosť o prírodu a krajinu na obdobie do roku 2030. Starostlivosť o prírodu je spoločnou zodpovednosťou všetkých ľudí a všetkých inštitúcií v krajine. Ciele uvedené v tejto koncepcii bude možné dosiahnuť len pri spoločnom úsilí štátnych orgánov, komunít, samospráv, súkromného sektora a jednotlivcov.

Štrukturálne fondy, Kohézny fond, program LIFE, Spoločná poľnohospodárska politika a programy cezhraničnej spolupráce by mali v nasledujúcich rokoch predstavovať dôležitú časť výdavkov na ochranu prírody, biodiverzity a krajiny. Z týchto zdrojov však nie je možné pokryť všetky náklady na zachovanie, manažment a obnovu ohrozených biotopov a druhov, chránených území a území medzinárodného významu. Systematická ochrana prírody a krajiny si bude vyžadovať aj primeraný podiel výdavkov zo štátneho rozpočtu na presadenie cieľov a opatrení tejto koncepcie, najmä na vykonávanie pravidelných nevyhnutných opatrení pri manažmente niektorých biotopov a druhov, revitalizácie ekosystémov, implementáciu programov záchrany a programov starostlivosti o územia, biotopy a druhy, stabilné financovanie výskumu a monitoringu pre včasné diagnostikovanie nepriaznivých trendov a dopadov na indikátory biodiverzity, zabezpečenie kontroly v teréne i environmentálnu výchovu a vzdelávanie. Časť nákladov na realizáciu cieľov koncepcie možno pokryť v rámci partnerstiev so súkromným sektorom, predovšetkým priemyselnými podnikmi.

V súlade s cieľmi koncepcie bude do roku 2022 vypracovaná analýza existujúcich finančných mechanizmov v rámci ŠOP SR a rozpracovanie inovatívnych finančných mechanizmov v nadväznosti na vytvorenie integrovanej správy chránených území a navrhnuté inovatívne zdroje financovania ŠOP SR.

Vyhodnocovanie plnenia operatívnych cieľov a opatrení sa bude uskutočňovať ročne na úrovni MŽP SR. Celkové hodnotenie dosiahnutých dlhodobých cieľov sa uskutoční v roku 2029 a predloží sa vláde SR spolu s návrhom koncepcie na ďalšie obdobie.

Zoznam použitých skratiek:

CBD – Dohovor o biologickej diverzite

CITES – Medzinárodný dohovor o obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín

IUCN - Medzinárodná únia na ochranu prírody a prírodných zdrojov

MDV SR – Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky

MF SR – Ministerstvo financií Slovenskej republiky

MO SR – Ministerstvo obrany Slovenskej republiky

MPRV SR – Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky

MŠVVŠ SR – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

MV SR – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

MŽP SR – Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

NAPANT - Národný park Nízke Tatry

OECD – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

PAF – Prioritný akčný rámec financovania Natura 2000 v Slovenskej republike pre EÚ programové obdobie 2021 – 2027

PZ SR – Policajný zbor Slovenskej republiky

SPP – Spoločná poľnohospodárska politika

ŠOP SR – Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky

TANAP – Tatranský národný park

ÚSES – Územný systém ekologickej stability